РЕЧЕНИЦА

Дефиниције реченице

Комуникативна дефиниција: Реченица је самостална изговорна цјелина којом се преноси потпуно обавјештење у комуникацији.

Према овој дефиницији реченица је изговорна цјелина која завршава паузом. У писаној форми, та пауза се означава тачком (.), упитником (?) или узвичником (!). Пошто је главни циљ реченице да пренесе потпуно обавјештење у комуникацији, ова дефиниција се назива комуникативна.

Граматичка дефиниција: Реченица је цјелина која се групише око предиката, односно око личног глаголског облика.

Према овој дефиницији, реченица није изговорна већ граматичка цјелина, која је одређена присуством предиката. Колико има предиката, толико има и реченица. На основу овога реченице може подијелити на **просте** и **сложене** реченице. Просте имају један предикат, а сложене више предиката, односно оне се састоје из више простих реченица.

Врсте комуникативних реченица

Обавјештајне или изјавне: Ја сам наименован за учитеља у овом селу.

Упитне реченице: Гдје је овдје школа?

Узвичне: То је фантастично!

Заповједне: Иди у ћошак!

Жељне: Жив био!

Беспредикатске или непотпуне реченице

Беспредикатске реченице су оне реченице код којих је изостављен предикат. У примјерима као што су: „Ватра“, или „Киша“, преноси се основна информација. Њихов пун облик би био: „Гори ватра“, и „Пада киша.“ Зато ове реченице спадају у комуникативне, али нису и граматичке реченице, због одсуства предиката.

Бесубјекатске или безличне реченице

Бесубјекатске реченице су оне у којим одсуствује граматички субјекат. Оне или немају субјекат (укључујући и неисказани) или имају логички субјекат.

Подсјетник: Граматички субјект је у номинативу (и десетерачком вокативу). Логички субјекти се налазе у другим падежима.

Боли ме у кољену. – У овом примјеру *ме* је логички субјекат.

Много се говорило о њеној љепоти. – Овдје субјекат потпуно одсуствује. Знамо да се *много говорило*, али не можемо одговорити на питање: „Ко је много говорио?“

Важно: У бесубјекатским или безличним реченицама, глагол у предикату је увијек у трећем лице једнине средњег рода (*боли, говорило се*).

Пажљиво: Реченице са неисказаним субјектом и даље су личне (субјекатске)!

Он је много јео и пио. = Много је јео и пио.

У другој реченици, иако није именован, знамо да је субјекат *он*, на шта нас упућује и сам облик глагола (треће лице једнине мушког рода). На питање: „Ко је много јео и пио“, одговорићемо: „Он.“

Много се јело и пило.

У овом примјеру нема неименованог субјекта, а глагол је у трећем лицу једнине средњег рода). Када питамо: „Ко је много јео и пио“, не можемо дати одговор на основу ове реченице.

Пасивне реченице

Књига је прочитана.

Он је виђен у парку.

У наведеним примјерима у предикату је употријебљен перфекат састављен од помоћног глагола јесам и трпног глаголског придјева (*прочитана*, *нађен*). Глаголски облици који у свом саставу имају глаголски придјев трпни су облици трпног или пасивног стања. Реченице чији су предикати исказани пасивним глаголским облицима су пасивне реченице.

У пасивним реченицама субјекат не врши радњу, већ је трпи.

Важно: Објекат активне реченице је субјекат пасивне реченице.

Нашли смо благо. (активна) > *Благо је пронађено.* (пасивна)

Постоји и друга врста пасивне реченице која се добија употребом ријечце *се* у предикату.

Док су копали раку, свијет је пристизао. (активна) > *Док се копала рака, свијет је пристизао.* (пасивна)

Пажљиво: Пасивне реченице са ријечцом *се* треба разликовати од активних реченица (*Он се брије*) и безличних реченица са ријечцом *се* (*Тада се живјело боље*).

Исходи:

Ученик разумије шта је комуникативна, а шта предикатска реченица.
Разликује граматичке (предикатске) од неграматичких (беспредикатских) реченица.
Препознаје безличне реченице и разликује их од личних.
Разликује пасивне реченице од активних и пасивни предикат од активног предиката.